

בס"ד

Thursday Night Live- 11/15/18

Unwrapping The Meaning Behind Gift Giving On Chanukah

Is present giving even מותר? Is it not עכו"ם? Where did the מנהג develop? Why? Reason #1

1) אמת ליעקב [הרה"ג ר' יעקב קמנצקי שליט"ט] שו"ע סימן תרע הערה 583

583 שאלה: מה שנהגו בימינו ליתן מתנות לילדים בימי חנוכה, האם יש בזה משום חוקות העכו"ם שעושים כן בימי אידם?
תשובה: נראה שלא, שמקור המנהג נובע מזה שנתנו מעות חנוכה למלמדים, והיו שולחים המעות על ידי התלמידים, ומזה נשתרבו המנהג שנותנים מתנות לילדים ג"כ, ואדרבה יותר מסתבר שהגויים לקחו מנהג זה מהיהודים [ומנהג רבינו לחלק מעות חנוכה בליל חמישי של חנוכה] - מפי השמועה.

Why specifically the 5th night?

3) דרך שיחה [הגר"ח קנייסבקי שליט"א] מקץ

דמי חנוכה

המקור לחלוקת דמי חנוכה, הוא מדברי ה"מגן אברהם" (אורח ריש סי' תע"ז) שכתב שעניים היו מסובבין בחנוכה, ומזה נשתרבו המנהג גם לילדים. אבא זצ"ל היה נותן, ואמר שהמנהג הוא בליל ה' דחנוכה, כי יום ה' לא יתכן אף פעם שיפול בשבת.

Reason #2

2) אבני ישפה [הרב ישראל פסח פיינהנדלר זצ"ל]

ענף ב : נתינת דמי חנוכה לילדים

בחזר אחד רצה לטעון דהמנהג לתת כסף לילדים בחנוכה הוא מנהג הגויים שגם הם מחלקים מתנות באידיהם שחל באותם הימים כמו חנוכה. הנה כנראה שחש משום האיסור דבחוקותיהם לא תלכו, אמנם המעיין בשו"ת מהרי"ק סי' פ"ח יראה דדייק בלשון חוק דהוא דבר בלי טעם ובלי תועלת ידועה, אבל דבר שיש לו טעם ותועלת אין בו משום בחוקותיהם, והובא ברמ"א יו"ד סי' קע"ח סע' א'. וא"כ מה שנותנים דמי חנוכה לילדים הרי תועלתו ניכרת כדי לשמח את הפעוטות, וכן כתב הרמב"ם פ"ו הלכות יום טוב ה' י"ח לענין שמחת יו"ט וז"ל: כיצד, הקטנים נותן להם קליות ואגוזים ומגדנות והובא בשו"ע או"ח סי' תקכ"ט סע' ב', וגם בחנוכה הם ימי שמחה והלל וכמו שכתב הרמב"ם פ"ג הל' חנוכה ה"ג, ולכן שפיר נוהגים לחלק להם כסף ומתנות כיון דעכ"פ יש כאן ימי שמחה וכך משמחים את הקטנים, וכיון דיש טעם הגון אין לנו לחוש במה שהגויים עושים בדומה לזה.

Reason #3

3) נטעי גבריאל פרק נא

ז) לקוטי לוי יצחק (אגרות) עמוד שנ"ח, וכ"כ בלקו"ש חט"ו עמוד תקמ"ה, שמנהג אדמור"י חב"ד ליתן לילדים מעות חנוכה אפי' לאחר שנישאו, והיו נותנים המעות בליל נר רביעי או חמישי, והגאון בעל קהלות יעקב זצ"ל היה מחלק מעות ביום ה' דחנוכה, מכיון שלעולם לא חל בשבת, וכן נהגו כ"ק האדמור"ים בעל אמרי חיים מוויזניץ, לעלוב וקאליב זצ"ל, וכן נהג החתן סופר לחלק מעות חנוכה לתלמידיו, והטעם הפשוט כדי לפרסם הנס ביותר.

Reason #4

4) ספר אור הגנוז (או ספר אחר)

תרע"א) ואפילו עני המתפרנס מן הצדקה שואל או מוכר כסותו ולוקח שמן להדליק, וכן הדין בד' כוסות.

(והטעם שאלו ב' המצוות שונות מכל המצוות, משום שאמרו חז"ל חישוב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה, אולם הא תינח בשאר מצוות, אבל באלו המצוות הלא הטעם הוא פרסום הנס וא"כ לא הרויח בזה כלום כיון שסוף סוף לא נתפרסם הנס על ידו).

וכדי שלא לבייש את מי שאין לו, המנהג לחלק לכל. (כ"ק מרן מהרי"ד זי"ע)

(5) של"ה

(א) תוכחת מוסר לחנוכה, יחשוב שעיקרו נתקן להלל ולהודות להשם יתברך, על כי היונים חשבו לבטל תורה ומצות, אם כן הימים הקדושים האלה ראויים ביותר להתמדת תורה מבשאר הימים, כי תלמוד תורה כנגד כולם. ובעוונותינו הרבים רוב העולם נוהגים בהם בטול תורה והולכים אחר ההבל. ומה שרבותינו הקדמונים פסקו

(6) על הניסים

פְּשַׁעְמָדָה מַלְכוּת יוֹן הַרְשָׁעָה עַל עַמָּךְ יִשְׂרָאֵל לְהַשְׁפִּיחַם תּוֹרְתָךְ וּלְהַעֲבִירָם מִחֻקֵּי רְצוֹנְךָ

(7) קדושת לוי בראשית לחנוכה

ומפני מה הנס דפורים קבעום אותו למשתה ושמחה (אסתר ט, כב), ונס דחנוכה לא קבעום אלא להודות ולהלל (שבת כא, ב). הנראה בזה, דבשלמא נס דפורים היה נתפשט מקודם גזירת המן ואחשורוש להרוג ולאבד (אסתר ג, יג), ושמעו בדבר והתחילו לעורר את לבבם בתענית (שם ד, טז), ולפשפש כל אחד במעשיו, והסכימו יחד לעבוד את השם יתברך באמת ובלב שלם, ואחר כך כשהגביר הבורא ברוך הוא את חסדו הגדול והצילם מהריגה, אז ראו בחוש גודל אהבתו יתברך. אבל בנס דחנוכה היה עיקר הגזירה להעבירם מעל תורתנו הקדושה, יכול להיות שעיקר הצלתו יתברך היתה רק מחמת התורה אשר אהובה לפניו מאז ומקדם, ואם כן אינו ניכר כל כך גודל אהבתו, ובשביל זה לא גדול כל כך פרסום הנס עלינו, ועל זה לא קבעו אלא להודות ולהלל

ואם כן שעיקר הנס היה רק על שרצו להעבירנו מתורתנו הקדושה, והקדוש ברוך הוא ברוב רחמיו הצילנו מגזירה הזאת, מהראוי לכל אחד אשר בשם ישראל יכונה, לשום בשכלו להתמיד בתורתו יתברך, כי הם ימים ראויים לכך, דהיינו שבכל חנוכה החל להאיר עלינו הארתו יתברך מתורתו, ולא לילך בקול משחקים כלל חס ושלום. ובפרט שראיתי היום בעונותינו הרבים נפרצה פרצה באחינו בית ישראל לשחוק ב'קארטין', וקל בעיניהם דבר זה, אבל הווי יודעים שבכל 'קארט' יש בודאי קליפה גדולה אשר לא ראויה להזכירה, שהדי במרומים שלא לדרוש כוונתי רק להסיר מכשול מבני אדם

8) תלמוד בבלי מסכת שבת דף כא עמוד ב

מאי חנוכה? דתנו רבנן: בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון, דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון. שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים. לשנה אחרת קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה

9) תפארת שלמה מועדים חנוכה

וכן בחנוכה אמרו ז"ל מאי חנוכה דת"ר ע"ש פי' ששאל מאי חנוכה ומה ענינה ומתרץ דתנו רבנן זה עיקר מכח התורה ללמוד דברי רבנן וסברתם כנ"ל. וזה נ"ח נר מצוה ותורה אור

How do we get people to learn?

10) תלמוד בבלי מסכת סוטה דף כב עמוד ב

אמר רב יהודה אמר רב: לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפי' שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה

11) רמב"ם הלכות תשובה פרק י הלכה ה

כל העוסק בתורה כדי לקבל שכר או כדי שלא תגיע עליו פורענות הרי זה עוסק שלא לשמה, וכל העוסק בה לא ליראה ולא לקבל שכר אלא מפני אהבת ארון כל הארץ שצוה בה הרי זה עוסק בה לשמה, ואמרו חכמים לעולם יעסוק אדם בתורה ואפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה, לפיכך כשמלמדין את הקטנים ואת הנשים וכלל עמי הארץ אין מלמדין אותן אלא לעבוד מיראה וכדי לקבל שכר, עד שתרכה דעתן ויתחכמו חכמה יתירה מגלים להם רז זה מעט מעט ומרגילין אותן לענין זה בנחת עד שישגיגוהו וידעוהו ויעבדוהו מאהבה

12) נפש החיים שער ד' פרק ג'

וגם כי באמת כמעט בלתי אפשר לבא תיכף בתחלת קביעת לימודו למדרגת לשמה כראוי^(א), כי העסק בתורה שלא לשמה, הוא למדרגה שמתוך כך יוכל לבא למדרגת לשמה, ולכן גם הוא אהוב לפניו יתברך, כמו שבלתי אפשר לעלות מהארץ

לעליה אם לא דרך מדרגות הסלם. ולזה אמרו [פסחים נ', ב']: לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפלו שלא לשמה. אמרם "לעולם" רוצה לומר, בקביעות^(ב), היינו שבתחלת לימודו אינו מחוייב רק שילמוד בקביעות תמיד יומם ולילה. ואף אם לפעמים ודאי יפול במחשבתו איזה פניה לגרמיה, לשום גיאות וכבוד וכיוצא, עם כל זה אל ישים לב לפרוש או להתרפות ממנה בעבור זה ח"ו, אלא אדרבה, יתחזק מאד בעסק התורה, ויהא נכון לבו בטוח שודאי יבוא מתוך כך למדרגת לשמה. וכן הוא גם כן בענין המצות על דרך זה^(ג).

13) פירוש המשנה לרמב"ם מסכת סנהדרין פרק י

ואתה המעיין הבן ממני משל זה ואחר כך שים לבך לשמוע דברי בכל הענין הזה. נניח, שנער צעיר הוכנס אצל מחנך ללמדו התורה, וזה טובה גדולה לו בגלל מה שיגיע אליו מן השלמות אלא שהוא מחמת גילו הצעיר וחוסר דעתו לא יבין ערך אותו הטוב, ולא מה שיביא לו מן השלמות. והנה ההכרח מביא את המלמד שהוא מושלם ממנו לזרזו על הלמוד בדבר החביב עליו מחמת גילו הצעיר, ויאמר לו למד ואתן לך אגוזים או תאנים, או אתן לך חתיכת סוכר, ואז ילמד וישתדל לא לעצם הלמוד לפי שאינו יודע לזה ערך, אלא כדי להשיג אותו האוכל, ואכילת אותו המאכל אצלו יותר חשוב מן הלמוד ויותר טוב בלי ספק... וכאשר גדל ונתחזק שכלו ונעשה קל בעיניו אותו הדבר שהיה מחשיבו מקודם, וחזר להעריך דברים אחרים, משדלים אותו באותו הדבר היותר חשוב בעיניו, ויאמר לו מלמדו למד ואקנה לך נעלים נאים או בגד שתארו כך, וגם אז ישתדל לא לעצם הלמוד אלא לאותו הלבוש כי אותו הבגד אצלו יותר חשוב מן הלמוד והוא תכלית הלמוד וכאשר תהיה דעתו יותר שלמה וייקל בעיניו דבר זה, משדלים אותו במה שהוא יותר מזה, ויאמר לו מלמדו למד פרשה זו או פרק זה ואתן לך דינר או שני דינרין, וגם אז ילמד וישתדל כדי לקבל אותן המעות, וקבלת המעות אצלו יותר נכבד מן הלמוד, לפי שתכלית הלמוד אצלו אז הוא קבלת המעות שהובטחו לו. וכאשר יהיה בעל הכרה יותר וייקל בעיניו גם דבר זה וידע שהוא דבר פחות ערך... אבל מוטב להם בכך כדי שתקנה להם תכונה והכשרה לקיום התורה, ויעברו אל האמת ויהיו עובדים מאהבה והוא אמרם עליהם השלום לעולם יעסוק אדם בתורה אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה

How does this relate to and explain presents on חנוכה?

14) שפתי חיים מועדים חלק ב' עמ' קלד

מין הרב מפונביו' זצ"ל ביאר את טעם מנהג נתינת "דמי חנוכה" לילדים, מפני שהיוונים אסרו ללמוד תורה, וכאשר ניצחו אותם ורצו להחזיר את הילדים ללימוד, נתנו להם קצת כסף כדי שילמדו, כי זו הדרך לחבב על הילדים את הלימוד, כמו שכתב הגר"א באיגרתו, ומתוך שלא לשמה בא לשמה, ולזכר זה אנו נותנים "דמי חנוכה" כדי להמריץ את הילדים ללמוד.

Reason #5

(15) ליקוטי שיחות חלק י' עמ' רצא

והשייכות המיוחדת בהאמור עם חנוכה — יובן על פי לשון הרמב"ם, שהיוונים „פשטו ידם בממונם (של ישראל)“. שהגם שלא מבואר הפרטים של שליחת־יד זו, אבל בודאי שהיתה בדוגמת „טמאו כל השמנים“, שבזה ברור שכוונתם של שונאי ישראל היתה לא סתם לגזול השמנים באופן שיהי' מן הנמנע להדליק הנרות בבית־המקדש, אלא טמאו דוקא, כלומר שכוונתם היתה אדרבה שידליקו נרות, אלא — בשמן טמא, שיהי' האור טמא, בטומאת הגויים. ומכאן גזרה־שוה גם בענין הממון — סמל כל הענינים הגשמיים שאפשר לקנות בממון — שפירוש „פשטו ידם בממונם“ הוא כנ"ל, שיהי' ליהודים ממון, אבל ממון טמא להוצאה טמאה, כלומר חיי יום־יום גשמיים מעורים בטומאה ר"ל, היפך הוראת תורתנו הק' — „קדושים תהיו — קדש עצמך במותר לך“.

ומכאן הרמו שב„מעות חנוכה“ בכלל, ובפרט בממון ההולך לצדקה, שכשיהודי מרים „תרומה“ מממונו לצדקה, השקולה כנגד כל המצוות, הרי לא רק שמקדיש תרומה זו, אלא גם „מרים“ את תשע הידות שנשארו אצלו והופך גם אותם מגשמיות לרוחניות ובפרט על ידי זה שקונה בהם דברים כשרים טובים ומועילים.

Reason #6

(16) בראשית לב

(כג) וַיִּקַּם בְּלִילָהּ הוּא וַיִּקַּח אֶת שְׁתֵּי נָשָׁיו וְאֶת שְׁתֵּי שְׂפָחֹתָיו וְאֶת אֶחָד עֶשֶׂר יָלְדָיו וַיַּעֲבֹר אֶת מִצְרַיִם וַיָּבֹקֵעַ

(כד) וַיִּקַּח וַיַּעֲבֹר אֶת הַנַּחַל וַיַּעֲבֹר אֶת אֲשֶׁר לוֹ

(כה) וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבָדוּ וַיֵּאבֶּק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר

(17) רש"י שם

(כה) ויותר יעקב - שכח פכים קטנים וחזר עליהם

(18) תלמוד בבלי מסכת חולין דף צא עמוד א

ויותר יעקב לבדו - אמר רבי אלעזר: שנשתייר על פכין קטנים, מכאן לצדיקים שחביב עליהם ממונם יותר מגופם וכל כך למה - לפי שאין פושטין ידיהן בגזל

19) Inside Chanukah, Aryeh Pinchas Strickoff

From this we see the lasting effect of Yaakov's seemingly small act of caring for the gifts that Hashem gave him. The gifts were the jars, as tzaddikim always consider their possessions gifts from Heaven. This teaches the tremendous potential that each of us has to cause great and lasting effects with our actions. If Yaakov's simple act of caring for his possessions (i.e., his money) had the potential to effect the Chanukah miracle, who knows what a simple act that we perform *l'sheim Shamayim* (for the sake of Heaven) could accomplish. By giving Chanukah gelt, something that has great potential in that it can be transformed into anything, we recall that the miracle of Chanukah was facilitated through Yaakov's actions with his gelt, and thus teach our children and ourselves to reflect on the infinite potential of their efforts and our own, when done *l'sheim Shamayim*.

(HaRav Shimon Apisdorf, in his article "Got Gelt")